

1385

פרוטוקול מס. 255

מישיבת ועדת הכספים, שהתקיימה ביום שני,
ז' באייר תשל"ה - 18.4.75, משעה 10.00.

(בחל-אביב, בבנק ישראל)

נוכחים - חברי הוועדה:

- י. קרגמן - היו"ר
- ע. אמוראי
- א. אפרח
- ש. ארליך
- מ. ארנס
- י. בדר
- י. בן-מאיר
- י. גולן
- צ. גרשוני
- א. מלמד
- ב.צ. חלפון
- ש. לורנץ
- י.ש. פלומין
- ג. פת
- ד. קורן
- ח. קורפו
- נ. קצב
- א. רונן
- מ. שחל

מוזמנים:

- שר האוצר - י. רבינוביץ
- א. גפני - הממונה על הכנסות המדינה, משרד האוצר
- מאיר דיין - משרד האוצר

- נ. בן-משה - נציג ההסתדרות
- מ. שמר - " "

מזכיר הוועדה:

א. קרשנר

הקצרנית:

שולמית פרג

בסדר-היום:

- (א) דיון עם שר האוצר;
- (ב) שמיעת משלחת מטעם ההסתדרות בענין חוק החברות
האמשליות.

1385

היו"ר י. קרגמן:

אני פותח את הישיבה.

אדוני השר, בזמן האחרון קראנו כל מיני הודעות, מחקרים, הבעת דעות של פקידים בכירים באוצר ויועצים כלכליים שלך, ואני מבין שהם צריכים לייעץ לך, אבל הם מייצגים גם לנו ולטלביזיה.

אני לא בא לשמור על הסדר המינהלי הטוב, שכן זה לא מענייני, אך מכיון שנאמרו דברים בחחום הכלכלה והמשק, הרי שאנו רוצים לשמוע - וזאת לאחר שנעשה מה שנעשה בארץ, פיתוח ומסים שונים ומטבע חוץ וכו' - הרי שאנחנו רוצים לשמוע סקירה על המצב שלנו במשק.

בשעה 12.00 אנחנו נקבל משלחת של ההסתדרות שרוצה לטעון בפנינו ביחס לחוק חברות ממשלתיות. יש שם סעיף אחד המתייחס לשיחופם של עובדים בהנהלות, ואני הזמנתי אותם. בבקשה, אדוני השר.

שר האוצר י. רבינוביץ:

לא בקשר עם הפרסומים וההדלפות המכוונות והלא-מכוונות, אלא אני חושב כי חשובה השיחה הזו שבה אני רוצה למסור על התפתחות במשק בזמן האחרון.

מבחנה של כל המדיניות הכלכלית הוא - האם היא מקדמת אותנו להשיג את המטרות המרכזיות שהצבנו לעצמנו, חוץ ידיעה שאי אפשר להשיג ולהגיע לשלמות. ישנם אנשים שאומרים שאפשר להגיע לשלמות, אבל אני בין אלה שיודעים כי אי אפשר להגיע לשלמות. החתירה לקראת זה חשובה. אני לא אומר שהצבנו המטרות במלואן, אבל דומני שהמשק ענה בכיוון הנכון עד עכשיו, וזה החשוב.

מה המטרות שהצבנו לעצמנו? הלא הן ידועות וברורות: בראש ובראשונה - שיפור מאזן התשלומים וריסון הלחצים האינפלציוניים במשק. אנחנו הצלחנו בשיפור מאזן התשלומים. אני, לפעמים, קורא עיונים ורואה את ההתעמקות במספרים.

עובדה היא שהצלחנו לעצור את הירידה ביתרות מטבע חוץ מאז הפיחות, ואף להגדיל אותן ב-500 מיליון דולר בערך לאחר הפיחות. הלוואות קבלנו עוד לפני הפיחות, והיתרות ירדו - כמעט כשעון - בסדר גודל של 100-150 מיליון דולר. אבל עם זה אני חמיד אומר שאנחנו יכולים לחזור מהר מאד לאותו מצב שעמדנו לפני הפיחות, כי משקים חזקים ומבוססים יותר בעולם הגיעו לזעזועים חוץ חדשים מספר, ומכל שכן משק שלנו, שהוא רגיש ביותר. אני מדבר על המצב העכשווי. זה לא אומר שאנחנו לא יכולים לחזור למחל שלפני הפיחות. זה ביכולת שלנו לעמוד בלחצים ולהתקדם במטרות שהצבנו לעצמנו.

החחום השני - ריסון הלחצים האינפלציוניים אנחנו נקטנו אמצעים מרחיקי לכת, כך שאני עכשיו מסתכל רטרוספקטיבית אחורה על 10 חודשים אלה, ואני רואה כי אני יכול לדבר על 10 חודשים אלה שהיו רצופים התמודדויות מרחיקות לכת עם המצב הכלכלי הקשה שלנו, והיעדים בהם נקטנו היו מכוונים גם באופן ישיר ועקיף על התפתחות הליבוא, על התפתחות הייצוא, על התפתחות יבוא ההון ועל הרפיה של הלחצים האינפלציוניים של המשק.

האמצעים שננקטו לגבי הייצוא: התמריצים לייצוא ניתנו פעמיים - ביולי 1974 ובינואר 1975; בעקבות הפיחות העלה השער האפקטיבי לייצוא ערך מוסף בשעור של 18%, ובעקבות הפיחות היתה הרווחיות של הייצוא התעשייתי ברביע הראשון של 1975 - ינואר-מרץ - גבוהה כדי 15% לעומת ממוצע 1974; אנחנו הגדלנו את האשראי המכוון ב-1974 ובינואר 1975 לדולר ייצוא: מ-4 ל-5.30 לדולר ייצוא בתחילת 1974 ל-5.30 לדולר ייצוא בינואר 1975. כך שסך האשראי הבנקאי הוכפל בשנת 1974, אשר עיקרו היה מכוון לייצוא.

האמצעים בהם נקטנו בתחום הייבוא:

אנחנו חייבנו הפקדות על ייבוא ביוני 1974 בשעור של 20%; ביולי הגדלנו את הייבוא ב-10% נוספים; הפיתוח בנובמבר גרם להתייקרות ממוצעת של הייבוא בשעור של כ-24%; בנובמבר העלינו גם את מס קניה על ייבוא מותרות. אנחנו אסרנו ייבוא של מוצרי מותרות.

אני יודע שההשפעה המיידית של האמצעים המינהליים היא בעיקר בתחום הפסיכולוגי. אולי התחום הפסיכולוגי הוא שקבע, כי גם פסיכולוגיה יש לה ערך בכלכלה.

אנחנו עמדנו בוויכוחים עם המוסדות הבינלאומיים, ובעקבות זה לא יכולנו להעלות העלאה נוספת את הייבוא, ואנחנו נצטרך - בהתאם להתחייבויותינו הבינלאומיות - לגמור עם האיסור המינהלי של ייבוא מותרות בסוף אפריל. זה ישירות מה שעשינו לגבי ייצוא והייבוא.

בתחום ההשפעה העקיפה על הייצוא והייבוא אנחנו נקטנו באמצעים לריסון הביקושים בתחום הצריכה הפרטית ובתחום הצריכה הציבורית ובתחום ההשקעות. אין ספק שריסון ביקושים משמעותה האטה בפעילות הכלכלית בכללותה. חייבים להבין שמשמעות האמירה הזו היא האטה בפעילות הכלכלית.

אני יכול לומר שהתוצאות של האטה זו הן בראש וראשונה בתל"ג - בתוצר הלאומי שבה ניכרת בהחלט הלחצים בשוק העבודה, בכיס אבטלה זמניים.

ההאטה במשק. ההאטה של הפעילות הכלכלית, הריסון של הצריכה הפרטית ושל רמת החיים, ריסון ההשקעות, כיסי האבטלה - כל אלה אינם מטרת סופיות של המדיניות הכלכלית. הם רק שלב בהשגת מטרת וביציאה למרחב בתמיכה המחודשת של המשק.

מה עשינו בכדי לרסן את הביקושים במשק? אנחנו צמצמנו את הסובסידיות; העלינו את מחיר הדלק שיש לו השפעה רבה מאד; בטלנו את הפטור מהייבוא על הדלק, וזאת בעקבות התייקרות המים והחשמל; העלינו את תעריפי הדואר והטלפון באפריל 1974, ושוב ב-1975; גובשה מדיניות שכר מרוסנת; אנחנו הקפאנו התחלות בנייה של מבני ציבור ודירות גדולות; הוטלה הצמדה חלקית על מילות פיתוח במרכז הארץ, ונהגנו מדיניות מוניטרית מרסנת; העלינו את הרבית על האשראי בנקאי מכוון; הטלנו מס מעסיקים והעלינו את שיעור מס הקניה.

היקף הנושאים והעוצמה הכמותית המצטברת של הצעדים שבהם נקטנו בשנה האחרונה הם אולי ללא תקדים בתולדות המשק הישראלי ובעולם. הם היו מכוונים לרסן את הביקוש, לצמק את הצריכה.

יכולות להיות סטיות אשר יתכן שהן בלתי נמנעות בחיי אדם ובחיי משק; יש מיגבלות בתחום החיזוי הכלכלי שהוא לא יכול להיות במאת האחוזים; יכולות להיות שחיקות שנובעות מגורמים כלכליים, פוליטיים וחברתיים, גם בארץ וגם בעולם הגדול, שהם מחוץ לשליטתנו; שחיקה הנובעת ממהות התהליך של קבלת החלטות וביצוען.

הממשלה איננה יכולה לבצע תכניות ללא שיתוף גורמים ציבוריים וללא התחשבות בגורמים אלה, ולפעמים ללא פשרות עם גורמים אלה, זה כורח בל יגונה בכל חברה דמוקרטית. ללא שיתוף פעולה עם הגורמים הציבוריים, עם ההסתדרות - אנחנו לא נצליח להתגבר במדיניות שכר ויחסי עבודה חיוביים, לא נוכל להשיג מטרתנו בתחום הגדלת הפריזון בתחום הייצוא ובתחום מתן תנופה להשקעות.

אני עוד לא רואה את ההרקולסים במדינה דמוקרטית אשר יכולים לחתוך את הדברים בצורה חד צדדית מוחלטת.

אני רוצה לציין כמה התרחשויות שיכולות להיות בעולם וכמה גורמים, לפעמים בלתי חוזיים, אשר מפרזאים להשיג את המטרות בכללותן: אף אחד אינו יכול לחזות את ההתפתחות בשוקי הייצוא (מישהו יכול לומר: "אהה, אני אמרתי לך...");

אף אחד אינו יכול לחזות מה יקרה בתחום התיירות בארץ, בעקבות התפתחויות בטחונות ופוליטיות;

אף אחד אינו יכול לחזות את התנגדות מוסדות בינלאומיים להיטל ייבוא ולהגבלות מינהליות של ייבוא, שאנחנו תלויים בהם;

אף אחד אינו יכול לחזות את השפעת המצב הכלכלי בחו"ל על סכויי יבוא הון לאהץ;

אף אחד אינו יכול לחזות את השיקול הפוליטי במחזן סיוע אמריקאי לישראל;

אף אחד אינו יכול לחזות את שחיקת תמריצי הייצוא בעקבות עליית השכר והמחירים המקומיים;

ירידה במחיר היחסי של הייבוא בעקבות עליית מחירים מקומיים;

אף אחד אינו יכול לחזות את התנודות בשערי החליפין בעולם והשלכותיהן עלינו; השפעת החרם הערבי על הייצוא, ופגיעתו הקשה. יש לזה השפעה על המדיניות שאנחנו הצבנו לעצמנו.

כל אלה הם גורמים שמעבר ליכולת שלנו לחזותם במדויק ולהשפיע עליהם. אני יכול לומר שזה לא רק בתחום הבינלאומי. ניקח את התחום הפנימי -

ההתנגדות החברתית לאבטלה, העלולה לנבוע ממדיניות של ריסון; היכולת של הצרכן לשמור על רמת צריכה על חשבון החסכון. אנחנו רוצים להוריד את רמת הצריכה, ומה אחת יכול לחזות - שיהודים מוכנים לצרור על חשבון חסכוניהם, או על חשבון הלוואות, כפי שקרה ב-1974, ולא לצמצם את הצריכה שלהם. אני לא יכול לחזות מראש דברים אלה. אני מודיע שיש לזה השפעות גם בתחום זה.

או ניקח, למשל, את שעור ההשתתפות

בכוח אדם: אם יש ירידה בהיצע של עובדים בעקבות הירידה בשעור ההשתתפות בכוח אדם, הרי שהמחסור בעובדים יהיה קיים גם אם תתכנן אותו. קיימת תופעה כזו בארץ, אם בגלל גיוסים למלואים, אם בגלל מצב של ירידה בעליה, ואם במצב של ירידה - המחסור בכוח העסוקה קיים.

מה שניתן לומר במידה גדולה של ודאות

הוא, שהמדיניות שאנחנו הצבנו לעצמנו משיגה את יעדיה עם הכרסומים שאותם מניתי, הכרסומים שמקורם בהשפעות בינלאומיות, כרסומים שהשפעתם בפנים המשק שלנו.

כיוון ההתפתחות הוא כמתוכנן, גם אם

המטרות שהצבנו לעצמנו בכמה נוסאים ~~אנן~~ מושגות במלואן. ההתפתחות היא, במידה מסויימת, עקבית יותר מאשר היה חזוי.

אין ספק שישנה האטה משמעותית בקצב

הפעילות הכלכלית, והדבר מוצא את ביטויו בקצב גידול התוצר; ישנה האטה מובהקת בענפי הבנייה, בענפי התעשייה, במלונאות, בתחבורה הציבורית, ובמידה מסויימת - בהשקעות בענפי המשק; כן הואט במידה רבה קצב הגידול בצריכה הפרטית והציבורית.

אמרתי, אלה הם לא יעדים, אלא אמצעי

ביניים, בכדי לעבור את התקופה הקשה ולחזור מהר לצריכה מחודשת.

אם אני לוקח את התל"ג, נמצא שהממוצע

השנתי לשנים 1968 עד 1973 גדל בשעור של 10%, ובשנת 1974 הוא גדל ב-6.6%. ואילו לגבי שנת 1975 אנחנו חוזים גידול של התוצר הגלמי שלנו ב-3%; הצריכה הפרטית גדלה בשנת 1972 ב-5.3%, וב-1973 ב-8.8%. והחחזית לגבי שנת 1975 לגבי הצריכה הלאומית לנפש היא גידול ב-0.7%.

אנחנו חוזים ירידה בהשקעות ב-10%.

אם אני מדבר על ענפי תעשייה, הרז שאני יכול לומר כי ביהלומים היחה ירידה של 10% בשנת 1974; במוצרים מינרליים אל מחכתיים - היחה גם כן ירידה של 5%; מוצרי גומי ופלסטיקה - גם כן ירידה של 5%. לעומת זה היחה עליה בולטת בייצור חשמלי ואלקטרוני ב-16%; בכלי הובלה גם כן עליה של 16.6%; במוצרים כימיים ומוצרי נפט - גם כן עליה של 9.3%.

הבנייה תהליך ההאטה בענף הבנייה החל עוד בשנת 1973, והוא נמשך בשנת 1974. בעקבות מדיניות הריסון שלנו ישנה החלשה רצינית עם התיירות הדירות וצמצום הביקוש הספקולטיבי, במקביל, ישנה החייצבות מחירים בבנייה. שר השיכון מדבר על ירידה במחירי הדירות עד כדי 10%, ואולי פחות מזה.

בהתחלות בנייה חלה ירידה ב-1974 במטראג - ירידה של 6.8%; בבניה פרטית חלה גם כן ירישה של 14%, ואילו בבנייה הציבורית חלה עליה של 6.8%.

מה שמעניין הוא - היצע הדירות: במחצית הראשונה של שנת 1974 היה היצע של 12,500 יחידות של דירות, ובמחצית השניה של אותה שנה היה היצע של 11,400 יחידות של דירות.

לעומת זה, הדירות הלא מכורות במחצית הראשונה של 1974 היו 8600 דירות, ובמחצית השניה של אותה שנה היו 8400.

על אף ירידה של כ-10% בהיצע הדירות במחצית השניה של 1974, חלה ירידה קטנה בלבד במלאי הדירות - טימן להחלשת הביקוש. כלומר, הצטברו דירות מוכנות יותר.

אלה הם האינדיקטורים על ההחלשות בבפניה.

בתחום ההשקעות: ב-1975 תהיה ירידה בהשקעות של בערך 8%. על אף סימני ההאטה בהשקעות, אין לדבר בינתיים על משבר בתחום זה, כי מדברים על השקעות ברומה סבירה בשנים הקרובות.

שיוק מכונות - ינואר-מרץ 1975, לעומת תקופה מקבילה - ירד ב-60%; מקלטי טלביזיה - ינואר-פברואר 1975 - ירד ב-24%; מקררים - ינואר-פברואר - גם כן ירד ב-4%. אלה הם אינדיקטורים לעומת 3 חודשים שנה לפני כן.

בתחום הייבוא - ובזה אסכם: בשנת 1974 לא חל גידול בייבוא, למעט ייבוא בטחון ואניות ומטוסים פחת באותה שנה ב-4.5%. למרות זאת, הייבוא הכולל במונחים של דולרים גדל ב-30% בעקבות העליה במחירי הייבוא.

אנחנו צופים שתמשך ירידה ריאלית בייבוא גם בשנת 1975. אנחנו רואים ירידה בייבוא הכולל בשנה זה בערך ריאלי של 1%, ובייבוא למעט בטחון ואניות ומטוסים - ירידה בשעור של 4%.

בתחום הייצוא: בשנת 1974 גדל הייצוא שלנו ב-27%. הוא היה תלוי בתנודות של המחירים שלנו. הייצוא של מוצרי תעשייה - למעט יהלומים - גדל באותה שנה בשעור של כ-50%. שהם גידול ריאלי של כ-15%.

לשנת 1975 אנחנו צופים גידול של 14% בייצוא הכולל, שהם גידול ריאלי של 7½%.

בייצוא התעשייתי - למעט יהלומים - אנחנו צופים השנה גידול של 28%, שהם גידול ריאלי של 15%.

בתחום ייבוא הון אמרתי כי נפסקו המקורות של יתרות מטבע חוץ, ויתרות בנק ישראל ברוטו עלו עד סוף מרץ ב-500 מליון דולר. אלו הן היתרות הגלויות שלנו.

ברצוני לסכם ולומר, כי אני בכוונה תארת את הדברים, משום שהעחונות טיפלה במדיניות הכלכלית. מתאור ההתפתחויות שהבאתי משתקף בצורה ברורה כי מתחוללים במשק תהליכים שפירוטם האטה בפעילות המשקית, אשר תמשך גם ב-1975. האטה זו תורמת לריסון הלחצים האינפלציוניים, לריסון עליית המחירים ולירידה ריאלית בייבוא.

הפעילות בתחום מאזן התשלומים וגיוס הון בחו"ל איפשרו לנו להגדיל את היתרות שלנו.

לעומת זאת אני יודע, שטרם הגיע לביטוי השיפור בייצוא. מידת ההאטה בצריכה גם היא קטנה מן הרצוי והמתוכנן. יתכן מאד שההבטלה של המדיניות מרחיקת הלכת אותה הפעלנו עד כה, ההשפעות שלה תהיינה מורגשות אולי בתקופה הקרובה, והיא תקרב אותנו ליעדים שהצבנו לעצמנו.

אנו, המשלה והאוצר, נמשיך לעקוב אחרי ההתפתחויות במשק, כולל השפעת הרפורמה במסים; נעקוב אחרי התפתחויות בתחום השכר, אני חושב שנוכל להעמיק את הסכמי השכר ביולי; אנחנו נמשיך לעקוב אחרי ההתפתחויות בכלכלת העולם וההתרחשויות בתחום הבטחון והסיוע מארצות-הברית. במידה שאנחנו נצטרך לטפל בהתרחשויות והתפתחויות, אנחנו נטפל בהן.

לידיעת חברי הוועדה, אנחנו נקיים עוד ישיבה לדיון זה, והיא תהיה

היו"ר י. קרגמן:

ממושכת יותר.

אני בקשתי, לפני שבוע, כן, לקיים את הדיון הזה עם השר. ביין היתר - משום

י. בן-מאיר:

שאני מאד חרד, ואני רואה בחרדה את הכיוון שאותו הזכיר השר לגבי המשק לתקופה הקרובה. אילו היה מדובר על מצב המשק, אז יש כבר סימנים מדאיגים שראויים לתשומת לב מרובה. אבל, כשזה המצב המדיני והבטחוני כפי שאני רואה אותו - הרי הבעיה של יכולת המשק שלנו להתמודד עם משימות קשות, וזה כהוצאה של המצב המדיני והבטחוני - היא מעבר למשק.

לכן אני לא יכול להיות שותף לדברים, וכן לא שוכנעתי לאופטימיות של השר, למרות שאני שותף לצעדים שננקטו. אני חושב שננקטו צעדים חשובים ע"י שר האוצר, ושהם קרבו מאד. עיקרם של הצעדים היו נכונים. אבל אני אינני יכול להיות שותף לנימה ש"אין אפשר לנבא", כפי שאמר השר. נכון שיטנם דברים שאי אפשר לנבאם. אבל אנחנו לא יכולים להסתפק בזה, כי משום כך קרה מה שקרה. אנחנו חייבים לפתור דברים.

אנחנו יודעים שקיים חרם ערבי עלינו. זה לא תלוי בנו, אלא עלינו לחנך מה לעשות.

נכון

אמר השר "אין אפשר לחזות התפתחויות?" - הזמן עד שאתה מבין מה קורה, קורים בו דברים אחרים, ואז מתייחסים למה שקרה בעבר.

לגבי הנתון שהשר נותן על יתרות מטבע חוץ: טוב שיש 500 מיליון דולר במקום 800 מיליון דולר. זה טוב. השר יודע שאם בדומה לנתון היה נותן את הנתון לגבי כמה שעלה החוב, אז זה היה מקבל פחות משמעות. מכל מקום, היתרות עלו, והחוב עלה עוד יותר.

יש ארבעה נתונים שאני רואה אותם כמדאיגים: א) בנושא הייצוא - שהתפתחויות בייצוא אינן כפי שרצו. בינואר-פברואר ייצוא סחורות נטו לא עלה בכלל על הייבוא הנומינלי.

עלינו לקיים שבחודשים נואר-פברואר עדיין מושפעים מהמלחמה, ולכן יש ירידה משמעותית --- (שר האוצר י. רבינוביץ: נואר-מרץ עלה ל-24%)

סך הכל ייצוא בינואר-פברואר לעומת הרביע האחרון של 1974, איננו גדול. כל זה באופן נומינלי. אשמח לשמוע שאין זה כך. העליה בייצוא לא באה לידי ביטוי. אין גידול בחפוקה, ונאכל יותר מדי.

(ב) הכיוון לצמצום הצריכה הפרטית לא בא לידי ביטוי. זה בערך דריכה במקום. היום הוא מתקרב ל-3% גידול בצריכה הפרטית לנפש.

(ג) העובדה שאמצעי התשלום עלו ב-4% לחודש; (ד) עליית המדד בחודש מרץ ב-2.4%.

לדעתו, יש פה מספר רמזים המראים שהכיוון איננו טוב. זה יתבטא על תקופה של שנה, ולא על חודשים, וזו דריכה במקום. השאלה היא, מה עושים מעבר למה שנעשה עד היום? כי מה שנעשה עד היום לא נותן את התוצאות שאנחנו רוצים.

בגלל הרפורמה שאנחנו רוצים לבצע מיד, הרי ברור לנו שמה שיהיה עם האמריקאים, לדעתי, אף פעם לא היה סיכוי שנקבל תקציב בטחון פלא. השאלה היא מה מתכוונים לעשות מעבר לעניין זה? אני מאד מתפלא, ומצטער, שלא עושים ולא כלום.

צעד ראשוני חיוני הוא, לצמצם בתקציב האזרחים ב-2 מיליארד ל"י. אני טוען שיטנם תקציבים לא חיוניים בתקציב המשרדים. זה שאפשר לקצץ, אתה יודע כמוני, שבהרבה משרדים ולא רק באחד אפשר לקצץ. אני חושב שאם לא יהיה נסיון שלכם להתמודד עם הבעיה הזו ולהציע תוך כדי הדיון בוועדת הכספים לקצץ יותר, לא יהיה טוב. לכן אני מציע שתשקלו את הדבר הזה ותעשו את זה עכשיו, תוך כדי הדיון.

ש. ארליך: אני רוצה להביע תרעומת על חוסר הקשר של שר האוצר עם ועדת הכספים. וזה בניגוד לשר האוצר הקודם - שאת הקשר שלו עם ועדת הכספים אני מאד הערכתתי. אני רואה מחדל, ואני מבקש שהקשר בין שר האוצר וועדת הכספים יושחח על בסיס שהיה קיים בעבר. (שר האוצר י. רבינוביץ: כל אימת שנתבקשתי, באתי). שר האוצר ביקש, ולא התבקש.

ועתה, לעניין: אני מתפלא קצת עליך, אדוני שר האוצר - אתה באת הנה כאילו לאסיפה, להעלות מטרות ועוד. ישבתי פה, והתפלאתי מה אתה פאסים את העתונות שהיא כותבת אמת? אתה עומד על שורה של דברים שעשית? אנתנו תינוקות? אנחנו יודעים את זה. לולא עשית, באיזה מצב היית? על פי לחץ דעת קהל ועתונות עשית את הדברים האלה.

אין אנחנו נעים בכיוון הלא נכון? - משכת מבנק ישראל. אני מתפלא עליך שהפעם זכרונוך לא עמד לך, שכך אני מייחס לך זכרון טוב. לא לקחת את המספרים האלה? 700 מיליון דולר יתרות עכשיו, עם כל ההלוואות.

כמה גדלו יתרות מטבע חוץ? עליה ברמת חיים ב-3%, במקום ירידה של 3%? מה הכיוון לא נכון - ירידה בייצוא? הרי זו ירידה משמעותית. בחוסר אונים של הממשלה להשחלט על המצב? במה? אנחנו בקטסטרופה, ואתה מדבר. את מי אתה רוצה להשלות? ירידה בייבוא היא מובנת. כאשר בא פיחות, חלה האטה. זו תוצאה חולפת. ירידה בהשקעות? אין לך אדם שמבקש להשקיע. על מה אתה מדבר? אני לא מביין. אני מכיר יהושע רבינוביץ יותר ריאליסטי.

ש. ארליך:

כמה שאלות: מה אמת, ואם כן, מתי

נתחיל להקציב מטבע חוץ לייבוא?

מה אמת, ומתי ננהיג שער נייד של הלירה?

מה אמת בביטול איסור ייבוא מותרות?

כיצד אתה מתכוון לאזן את התקציב,

להנהיג את הרפורמה, את הגרעון הנוסף של 1.5 מיליארד?

מה הסכומים שנכנסים מהאמיסיות?

מה עם הוועדה שמנית, ומתי חסיים עבודתה?

איזה קיצוצים אתה עומד לקצץ? אם כן,

שזה ייעשה מיד.

א. אפרת:

אני חייב לומר ש"כ ארליך מילא את

תפקיד האופוזיציה בצורה מוצלחת מאד.

לפרות הוויכוח שהיה לאוצר עם המעסיקים.

הוא נתן תמיכה, ואני לא בטוח אם התמיכה הזו הצדיקה, ואם היא באמת

נתנה את הפירות המקווים.

הקרוב שהציבור מוכן לתת עומד בפרופורציה

ישירה במידת הצדק שיש במדיניות. אבל לא הוכח לציבור שכל הצעדים

שננקטו חתרו לצדק כלפי כל הציבור.

ועוד: אני לא נוטה להספיד את המשק.

יש אומרים שע"י הספדים עושים הרבה. אני לא מדבר על מדיניות, אבל יש

כאלה שחושבים כך. אני אומר, שעל ידי זה מורידים את המוראל ולא

משיגים הרבה.

מה קרה? - פריון הייצור עלה; הרווחיות

של המשק עלתה. אינני בא לגבות ממישהו משהו, אבל שלא צריך להספיד

את המשק. אבל אני חושב שהממשלה לא שולטת במשק.

כתוב בנתונים של בנק ישראל: "אין

סימני ירידה בייבוא. רמת הייבוא נשארה יציבה ארבעה חודשים רצופים.

כלומר, מאז לפני הפיחות. על רקע הירידה בייצוא בינאר לעומת החודשים

הקודמים, היה גידול בגרעון המסחרי בינאר, אולם לא בצורה משמעותית."

אני חושב שלפרות הנסיונות לעצור בייבוא

מתברר שלא עומדים בזה. אני חושב שהממשלה לא עומדת על כל סוגי המסים.

בעניני מכס ומס קניה - אלה דברים חמורים למדי. אני לא מקבל את

המספרים של ברוך נאדל, אבל בעניני מכס ומס קניה זה עובר על מה שניתן

לחשוב. כך שאני אומר שהממשלה לא מחזיקה את היד על הדופק.

יש זרמים חת קרקעיים במדינת ישראל

לצריכה גוברת. יש זרמים לצריכה, והממשלה הזרימה כסף, כך שיתרות

אמצעי התשלום עלו בשלושת החודשים ב-12.3%, וזה 50% לשנה. מניין

המקורות לאמצעי התשלום? זה בא מההמרה. 120 מיליון דולר במשק

הפרטי ו-370 מיליון מהלוואות מגורמים ציבוריים במטבע ישראלי, כך

שמתבע חוץ בא מהמרות. זו המדיניות השוטפת שיש בה חופעות קשות.

יש במדינת ישראל גם ציבור שמקבל

שילומים במטבע חוץ, ועליהם אין שליטה אלא ע"י שאנחנו נגביר את

הפיקוח וגביית מסים. מחברר שלא גבו דוקא מסים עקיפים, וזה דבר

שמעמיד בסימן שאלה.

לגבי ההשקעות: עד עכשיו מחברר

שבמקום 170 מיליון דולר שהיה צריך להיות בחצי שנה, הגיעו ל-130 מיליון.

לגבי השקעות שלנו פה, אני חושב, שאנחנו צריכים לחשוב באיזו שיטה ללכת. האם נלך עוד יעם בשיטה של תמריצים במסים, או שנלך בחמיכה ישירה בהשקעות ובעידוד ישיר בהשקעות?

זאת ועוד: אני לא מרוצה מזה שנותנים אגרות חוב צמודות. אתה קורא בעתון על ענין זה ורואה שזה שוק פרוץ. בחקציב נקבע סכום של 5,2 מיליארד לאמיסיות. יש בזה קופות גמל, קופות חסכון ועוד. ברור שיש 800 מיליארד אגרות חוב לסוחר. למעשה, אני לא מרוצה מהתשובה הסטנדרטית האומרת כי אגרות חוב עוברות לסוחר, וזה ילך לצריכה השוטפת. אני חושב שצריך ליצור כך שכסף פנוי זה ילך להשקעות פרודוקטיביות.

מ. ארנס: אדוני השר, בלי התלהבות בדברייך, אפשר להאמין שאחה בדעה שהמצב הכלכלי טוב --- (שר האוצר) י. רבינוביץ: איפה שמעת שאנן התלהבתי? אני תארחי את המצב "אנדרסטמנט" שמעתי אותך חוזר מספר פעמים על כך, שהמדיניות שלנו השיגה את יעדיה ---

שר האוצר י. רבינוביץ: אמרתי שלא השיגה את מלוא היעדים, ושאנחנו מתנועעים בכיוון הנכון. כמו כן אמרתי שהשגנו חלק חשוב מהיעדים.

מ. ארנס: אני יכול להסיק מסקנה שהיעדים שאחה רואה לפני עיניך הם אינם יעדים שבהם היה קונצולסיום בזמן האחרון. הקטנת התל"ג מ-10% ל-3%. היעד הראשון הוא, שנוכל לשלם את הבטחון שלנו. לדעתי, זו המשימה הראשונה של הממשלה - להבטיח שאנחנו מסוגלים לענות על דרישות הבטחון. לדעתי, אנחנו לא עומדים ביעד זה. וזה דבר מסוכן. אנחנו איננו מסוגלים לעמוד בדרישות הבטחון במשאבים שלנו.

(ב) היעד השני הוא, ריסון האינפלציה. קראתי בעתון שזה הגיע ל-2%;

(ג) היעד השלישי הוא, לתקן את היעד הבא - שעם ישראל לא יצטרך לשבת ולחשוש מהקונגרס האמריקאי שמא לא יאשר לנו כספים. זהו היעד, אדוני השר. מה שאני אומר, אני אומר ברצינות רבה. אני חושב שרוב עם ישראל רואה ביעדים אלה רצינות רבה. במקום האינדיקטורים שהבאת בפנינו, כמו: כמה מכשירי טלביזיה נקנו וכו' - היה צריך להציג בפנינו באיזו מידה גדלה העצמאות הכלכלית שלנו, וכמה קטן הייבוא הבטחוני מאותם 2 מיליארד דולר בשנה שעברה, ולדבר על חוץ מייבוא בטחוני מבלי שאנחנו פוגעים בצרכים הבטחוניים שלנו. באיזו מידה יגדל הדבר? באיזו מידה אנחנו מגדילים את כוח העבודה שלנו במשק? באיזו מידה מושכים אנשים לכוח עבודה? שעובדים יותר שעות? באיזה מידה גדל פריון העבודה? באיזו מידה אנחנו מצליחים להביא לשינוי סטרוקטורלי בין העובדים בייצור? אלה הם היעדים שאנחנו חייבים להשיג, אדוני השר.

בוועדה זו אנחנו איננו שותפים ליוזמות, לאותן יוזמות שדרושות כדי להביא לתיקון המצב. אנחנו יושבים ושומעים אינפורמציה, ולהשיג מסקנות בכושר הביצוע של משרד האוצר. אני מצטער לומר, שאני לפחות, גם בנושא פוגבל זה, אינני יכול להגיע למסקנות מבחינת כושר אבחון ועוד. לחוות דעת ואישור - אני לא יכול להסיק מסקנות.

ועוד: על הפטור במס נסיעות אתה כבר עייף מלשמוע. 6 חודשים אחרי שהצלחנו בדבר אומרים לנו כי חלק בסדר והיתר צריך לברר.

ועוד דבר: לפני 10 ימים ישבנו ובקשנו בוועדה הזו נתונים על תחזית החברה הזו, ונאמר לנו שאי אפשר לעשות תחזיות --- (י. גולן: חלק גדול של האופוזיציה הצביע בעד)

ועוד ברצוני לציין, כי האינדיקטור של רמת התכנון במשרד שלך הוא לגבי מבול של ניירת שנזרקה כלפנו בחודש מרץ לגבי שינוי בתקציב ושימוש ברזרבות. ב-31 במרץ ישבנו ואישרנו מה שאישרנו, ומי שלוקח ברצינות אותם קיצוצים וחסכון אי אפשר היה לו לאתר אותם באותם ימים של חודש מרץ.

השבוע, שזה חודש אפריל, קבלנו שוב ניירת על שימוש ברזרבות בסכום כולל של מיליארד לירות.

היו"ר י. קרגמן: זה לא יהיה ב-1974. לא יהיה דיון על העברות מסעף לסעף ל-1974. (מ. ארנס: אני מבקש שנדון על הטכניקה הזו) לא יהיה דיון על כך. אמרתי את זה למזכיר הוועדה.

גם אני קבלתי חומר על העברות מסעף לסעף, ואנחנו לא נקיים דיון על 1974. בבקשה, שיכניסו את זה לתקציב 1975. (מ. ארנס: בחלק מהדברים כתוב "לחנות דעת").

הודעתי לבא כוח האוצר שאנחנו סיימנו את ענין ההעברות מסעף לסעף לפני 1 באפריל. אחר כך קבלנו עוד חבילה, ואמרתי שאנחנו לא נקיים דיון על כך. שיעשו את זה ב-1975.

מ. ארנס: כתוב שזה מועבר לוועדת לחוות דעת, ושזה יבוצע תוך 21 יום. בדור שזה בוצע. אני מצטער. (היו"ר י. קרגמן: זה לא בסדר היום) אם כן, אני מבקש להעלות את זה לסדר היום. (היו"ר י. קרגמן: לא היום. יש לך הצעה, אז תודיע לי עליה)

על פי רוב, הטענה היא שלא כדאי לדון, ולא כדאי לקצץ כיון שזה בוצע. וזה בלתי אפשרי. אני מבקש ששר האוצר יעשה משהו בענין זה.

ע. אמוראי: אני רוצה להזכיר לחברי הוועדה שמטבע הדברים יש פער בין המועד שיעד אשר ננקט ומתבצע, לבין ההשפעה שלו בשטח. אין לנו נתונים מדוייקים על מה שקורה במשק הישראלי. אבל המחקרים שנעשו מראים פער זה שמתבטא בביקוש לעובדים, ויש משך דחיה של 8 חודשים. זה היקף פיתוח, כאשר במחירים הדבר מתבטא כעבור 12 חודשים במוצע. דהיינו, משך הדחיה עד ההשפעה על המחירים הוא 20 חודשים, כדי להסביר את רצף המדיניות הכלכלית שהתחילה ביוני. זה נכון. כולנו מודעים לצעדים וליוזמתו של יושב ראש הוועדה לדיון זה. היה צריך לבדוק מה קרה מאז הפיחות עד היום לאור הודעות בנק ישראל מול הופעת היועץ הכלכלי לשר האוצר.

זה נכון שבסיסמוגרף נרשמו דברים אחרים. אם יש שינוי בקו עצמו - זו השאלה היסודית. אם היו תזזיות במדיניות עצמה. השאלה מתמקדת, לדעתי, בבעיית גילוי אמצעי התשלום. לא היה מעלה על דעתו של אף איש כי צריך הון חוזר. אם אתה לא נותן שום דבר בגלוי אמצעי התשלום, אז מניין יביאו? או שאתה נותן פחות להתייקרות. מכל מקום, המטרה היתה לשמור ולתת פחות.

ע. אמוראי:

כמות אמצעי התשלום היא דומיננטית במעקב אחרי המדיניות. מה שהציג כאן ח"כ אפרת לגבי ההלוואות, השאלה היא, אם כסף שהגיע לידי הממשלה נכנס לקופת היתרות ככסף זר, או היתה המרה שהתמורה שלו השתמשו בה ע"י גורמים ישראלים. זו השאלה.

ועוד: מה יהיה בעוד 3 חודשים? מה יקרה ביולי? אני שומע העלאה של 4000 ל"י. אם תהיה איזו תוספת יוקר - משהו מעל 2500 ל"י - הרי זה כאילו לעשות ההיפך.

שנית, לא לעקר שום דבר בתוספת היוקר?

מה הן המגמות של אמצעי התשלום? מה עם

תוספת היוקר הצפויה?

כולנו דברנו על חקציב של 1.5 מיליארד מתוך הנחה שיקנו אגרות חוב. מה אנחנו יכולים עוד לעשות כדי לשמור בענין זה? כאן אני מצטרף לח"כ בן-מאיר.

אדוני שר האוצר, ידוע לי שהשנה יפצו 2.5 מיליארד ל"י. ידוע לי גם שזה 60% חברת עובדים, ואם אוסיף לזה את המשק הציבורי, אז מה יקרה עם המשק הפרטי? האם הוא נעלם מהמפה? יש כמה "משוגעים", כמו: בפרמצבטיקה, פרופר ועוד. כאשר הם אינם, אז הם נעלמים מהמפה. זו התמונה.

הלואי שיהיה פחות מ-90% משק ציבורי. למזלנו שהוא קיים. לגבי מערך הייצוא - במש"הב יש חמרי צילם הניתנים ע"י משרד המסחר והתעשייה. אין בעל בית. שיהיה מישוהו שידאג. יש לנו מקומות שיש לנו שם מאחזים. שיעשו כמו הצרפתים. הוגשו תכניות והם הושמו במגירה. אנחנו לא נחזיק כך מעמד. בעולם זה הולך ונסגר עלינו עם החרם הערבי. בלי היערכות שלנו, שום דבר לא יהיה.

היו"ר י. קרגמן: כמה הערות כיושב ראש: לח"כ ארליך, ביחד לשר האוצר ושיחוף פעולה עם הוועדה - אני רוצה לומר כי שר האוצר, כאשר הוא התבקש ע"י יו"ר הוועדה לבוא לוועדת הכספים, הוא בא. שר האוצר כאשר הוא מוזמן ע"י הוועדה, הוא בא. הוא איננו מסרב. הנכון הוא שהוועדה עמוסה, והיא לא יכולה להתפנות לבירורים. גם בעבר זה היה כך. כלומר, כך היה גם עם שר האוצר הקודם. הבירורים האלה הם חשובים לנו, אבל לצערנו הרב זממנו מאד מוגבל. יש חקציב ויש ענין שאנחנו נתבקש לדון בשתי רפורמות.

כאשר אנחנו דנו לפני 1 באפריל, עם גמר החקציב של 1974/75, הביאו לנו חבילה שלמה של "העברות מסע"ף לסעיף". אכן זה היה למורת רוחה של הוועדה. אבל אמרו שאין מנוס, אם כי לא רצינו בזה.

ועתה, לגבי כל חומר אחר מסוג זה שבא

אחר זה, איננו קיים.

ח. קורפו: ח"כ ארנס אומר שיש חומר שאוטומטית מקבל אישור.

היו"ר י. קרגמן: אם החוק מאפשר זאת, הרי שלא אוכל לעשות דבר. אם זה חוקי, אז זה חוקי נעשה. אם לא חוקי, אז זה לא ייעשה. וזה כאילו איננו קיים.

עוד דבר: דובר פה הרבה מאד על בטחון. דיבר על זה ח"כ ארנס, שאנחנו לא עומדים במבחן. הודיע את זה כציון מצב. כאן ברצוני לומר, כי אני קורא את הודעות שר הבטחון בהן הוא

אומר כי בשנה זו עשינו בתחילת הבטחון חלל עצום, ושהגברנו את כוחנו. האם זה בא מעצמו? לא. זה בא מאמצים, מחקציבים, ולא מהפקר, זה בא מחקציבים שמוקצבים לבטחון.

אני לא אומר שהמצב אידיאלי, אבל בשים לב להודעות ולהכרזות שפי הממונים על הבטחון - שמגבירים את בטחון המדינה - הרי שזה בסדר.

בענין היוזמות: אני לא שמעתי הודעות ברורות לגבי מה שצריך לעשות. זה לא מספיק לנתח את המצב. אומרים כי רמת החיים עלתה. אמרו לנו כי המדיניות הכלכלית תביא לחוסר עבודה. פחות, העלאת מסים - האם זה מצווה שיהיה חוסר עבודה? אני לא משתוקק לחוסר עבודה. אני לא מיעץ ללכת בדרך של חוסר עבודה. אני מעריך מדיניות כזו. אני מודד חוסר עבודה לפי נתונים סטטיסטיים.

הייתי ב"נילית", ומצאתי שהם דורשים 100 פועלים. יש מחסור של 2%-3%. אני לא אמליץ בפני הממשלה שתלך בדרך של ריסון בצורה כזו שיהיה חוסר עבודה.

לכן אני אומר, כי המדיניות הכלכלית של הממשלה היא: א) נתנה לצבא סכומים כדי להתעצם. המדיניות הכלכלית הזו הגבירה את כוחנו הבטחוני; ב) ענין של חוסר עבודה שאיננו - הרי זה אומר כי זוהי מדיניות כלכלית טובה.

ביחס לרמת החיים בארץ: יש משהו שאומר כי זו מצווה גדולה להוריד את רמת החיים. למעשה, היא ירדה, ובטוח ארוך זה יסתכם.

מה לעשות שאנשים אינם רוצים לרדת

ברמת חיהם?

בענין מכוניות פרטיות - לולא מדיניות זו, מי יודע לאילו ממדים זה היה מגיע. זה לא נמדד לפי פריג'ידרים ולא לפי אוכל. אנחנו שמענו את החנוונים שיש להם מלאים שאינם יכולים לפכור אותם.

כמובן, שאם רוצים לדבר ברצינות על ירידת כוח קניה, אז צריך לדבר בשפה פשוטה.

בענין של מסים נוספים: אם אנחנו לא נלך בדרך של הוצאת כספים רבים שנמצאים בשוק אצל אנשים, לא נחגבר. השאלה היא, באיזו מידה נפגעים בני אדם עם כל הצער שיש בדבר.

אנחנו הולכים בדרך של רפורמה במס הכנסה. כולם תומכים בזה. אין לי ספק שהרפורמה במס הכנסה תביא לאובדן הכנסות של כסף. זה לא לטווח קצר, אלא לטווח ארוך. כך גם בדברים אחרים. לא מיד. אני בטוח שהרפורמה במס הכנסה תביא לכך שהכנסות במסים לא יהיו מיד. זה יקח זמן.

אין דרך אחרת מאשר להנהיג מס ערך מוסף. הוויכוח על מס ערך מוסף כאילו נפסק אצלנו. לדעתי, זהו מכשיר שיוציא את הכספים המיותרים שיש במשק.

בענין ההצמדה: מי לא מדבר על זה? אך איש אינו מציע מה לעשות. (פ. ארנס: אני מציע לבטל את ההצמדה)

הנושא של ההצמדה הוא נושא רציני ויסודי, ולא כך יש לבטל אותו כפי שמציעים כאן. אני לא אומר שלא אלא אני אומר שצריך לבדוק נושא זה בוועדה של מומחים, כמו ועדת בן-שחר שהיתה. ועדה של מומחים תבדוק נושא זה של הצמדה. צריך למצוא את האיזון לכך, ושוועדת מומחים זו תציע הצעותיה, כך שבל נתיחס לנושא זה בקלות כזו. צריך להמשיך בבירור זה. תודה רבה לשר האוצר.

(שר האוצר עוזב את הישיבה)

**ב. קבלת נציגי ההסתדרות לגבי חוק
החברות הממשלתיות :**

דוד בן-משה עומד בראש המחלקה
לדימוקרטיה תעשייתית, לשיתוף

היו"ר י. קרגמן :

עובדים בהנהלות.

מכיון שאנחנו מסיימים את הדיון
בחוק חברות ממשלתיות, ומכיון שנתקבלה פנייה מטעם ההסתדרות ביחד
לשיתוף עובדים בהנהלת החברות הממשלתיות, הרי שמצאתי לנכון להזמין
משלחת זו.

אגב, לידיעתכם, אנחנו קבענו בחוק
מי אינו יכול להשתתף במועצות, ואמרנו כי זה איננו חל על עובדים.

שם המחלקה היה המחלקה לדימוקרטיה
תעשייתית, ועכשיו זה המחלקה לשיתוף.

נ. בן-משה :

אני מציע לכם לשנות את השם של המחלקה.

מ. ארנס :

הנושא הזה של שיתוף עובדים בחברות
ממשלתיות איננו נושא חדש. הוא

נ. בן-משה :

מחלגל כבר שנים רבות. יש חברים שניסו להגיש תזכיר להצעת החוק
בעניין זה. אבל לאחר ששמעתי שדנים בשינוי חוק החברות הממשלתיות,
מצאתי לנכון לבוא עם העניין הזה. אם חל שינוי, גם יהיה שינוי גם
בעניין זה.

אנחנו חושבים שאין כל סיבה מדוע
המשק הממלכתי והציבורי בישראל לא יהיה לו יחוד בשטח זה. ושזה
יהיה בחוק. בארצות סקנדינביה זה קיים. לדעתי, בשטח זה אנחנו
מפגרים.

אנחנו נפגשנו עם ועדי עובדים בפעלים
ממלכתיים. גם אם יהיה החוק, אנחנו לא רוצים לכפות אותו, אלא לשכנע
את העובדים בעניין זה. כך שנפגשנו עם ועדי עובדים. היו לנו סמינרים,
והם הביעו נכונות. רק אתמול קבלתי מכתב מוועד עובדי כימיקלים
חיפה, בו הם מבקשים שיתוף בחברה שלהם.

שיתוף עובדים - פירוש הדבר עובדים
מובחרים שיכולים לתרום לעניין. קודם כל, מערכת יחסים אחרת, תקינה
יותר. לא מיד ייעשה הדבר, אלא זה תהליך שנמשך, עם פיקוח ציבורי.
העובדים יודעים טוב יותר מאשר ידענים מכל סוג אחר. לדעתי, זו
מערכת פיקוח די רצינית.

אנחנו אומרים עובדים, הכוונה לעובדים
מובחרים ונבחרים, ולא כדוגמת חברת החשמל. אני אומר כי כוונתנו
היא שעובדים נבחרים, כנציגי עובדים, שיהיו ברוטציה בתפקיד. כי אחר
כך הם הופכים להיות מנהלים.

על כל פנים, אנחנו חושבים שהדבר הזה
יכול לתרום לטובת העניין. אנחנו רוצים להבטיח יותר פיקוח, מעקב ועוד.
אני יודע שעובדים מצפים לזה, ואני חושש מפני קרע, ואז נגיע למצב
יותר חמור. יש ציפיות, כי העובדים שומעים שיש שינויים ותקונים בחוק.
אני חושש מערעור יחסים, וזה עלול לפגוע.

אני מצפה מהוועדה לקחת בחשבון שאנחנו

חיים בשנת 1975.

היו"ר י. קרגמן:

בחברת החשמל היו נציגי עובדים, ואחר כך מבקר המדינה הוציא דו"ח לא כל כך טוב, ומשום כך מינה שר הפיתוח ועדה שאני הייתי היושב ראש שלה. ואז הוצאתי מסקנות די חפורות עד כדי שחברת החשמל החרימה אותי.

ח. קורפו:

מה השוני בין חברה ממשלתית ומשרד ממשלתי, כמו מינהל מקרקעי ישראל? למה בחברה ממשלתית יש נציגי עובדים ובחברת סמך ממשלתית לא צריכים להיות נציגי עובדים? חברות ממשלתיות הן עם בעלי פרטיים. על חשבון מי יהיו נציגים אלה - על חשבון הממשלה או על חשבון הבעלים הפרטיים?

י.ש. פלומיין:

אני מבין מהנוסח שההצעה שלכם, שדבר זה יהיה אובליגטורי - שליח מחברי דירקטורים מטעם המינהל, כך שמספרם יכול להגיע לכמהצית של חברי החברה. בכמה חברות אתם מגשימים את זה, ובכמה לא? חברות ממשלתיות יש 100. יש מקרים נוספים שיש שם נציגות של ועדי עובדים ומנהלים של חברה, - כמה מקרים כאלה ישנם? אני לא רואה למה ה"שמחה" הזו?

היו"ר י. קרגמן:

מדוע אתה חושב שזה צריך להיות בחוק? מדוע אי אפשר לעשות את זה חוץ מגע עם הנהלת החברה? הרי החוק איננו אומר שאסור.

י.ש. פלומיין:

(מצטט את הסעיף הנוגע לעניין זה בחוק) מה שאנחנו עומדים לדון הוא, שיהיה נציג אחד של הוועד, וזה לדעתי מספיק לחלוטין.

היו"ר י. קרגמן:

אנחנו קבענו מי לא יהיה. מדוע זה צריך להיות בחוק שמחייב את ההנהלה? מדוע לא להגיע להסכמים פנימיים? שיהיה כמו בחברת החשמל, אם כי זה לא הצליח שם.

נ. קצב:

אם החברה לא תתן, אז מדוע שלא יהיה בחוק?

י. בדר:

ההצעה ברורה.

א. רונן:

אני מבין כי לדעת המשלחת העניין הזה חשוב מאד. אנחנו דנים בחוק זה, והוא אף נדון בכנסת הקודמת, ועתה אנחנו עומדים לסיים אותו. אני מבקש מהמשלחת לעזור לנו, ולעשות כפי שעשו חברות אחרות - להגיש לנו תזכיר עם חומר, וכיצד זה בארצות בארצות אחרות. שיהיה זה תזכיר מנומק עם חומר בהשוואה לארצות אחרות.

מ. ארנס: לכם יש מזל שההסתדרות היא גם בעלת תעשיות, כך שיש לכם נסיון. והרי יכולתם להדגים את זה ולומר לנו כיצד זה נעשה ב"כור" ועוד.

ב.צ. חלפון: לי יש נסיון אחר. לנו יש הנהלה, ואני יודע שכאשר רוצים לדבר על חלוקת דיבידנדים, אז לא מזמינים וכו'.

מה סמכותו של חבר הנהלה כזה, ומה הוא צריך לעשות שם?

פ. שטר: לגבי הנסיון: במועצות המנהלים של "כור", סולל-בונה, שיכון עובדים, משביר מרכזי, משביר לצרכן, הסתרה, הסנה - בכל מועצות המנהלים שלהם שלישי הם נציגי עובדים נבחרים, וזה בעקבות אותו מצב שהיה על סמך נסיון בחברת החשמל. נאמר במפורש עד הבחירה שלכם הם לא יהיו מנהלים בעלי פונקציה כדי להשאיר אותם בהנהלה.

ב-32 יחידות, אשר 18 מהן זה תעשיות ו-14 זה בנין - הפרופורציה היא 3-4, או 4-9, הכל לפי גודל היחידה. זה הנסיון שיש להם בהנהלות חברת עובדים. במשך הממלכתית זה קיים לא בצורת חוק. בחברת החשמל - 3 בצפון ו-3 בדרום; ב"מקורות" - 3 חברים יש בחברה זו.

מה השוני בין חברה ממשלתית, כחברה? - אנחנו מוכרחים ללכת הלאה. כאשר אנחנו מדברים על שיחוף, אנחנו מדברים על מעורבות אופטימלית בכל ארגון. אם זה שיחוף ארגוני ואם זה שיחוף יצרני, כי למרות שיש לנו כלים חוקיים בענין זה אנחנו חושבים שיחסי עבודה חייבים להתקדם.

בתעשייה הקיבוצית נתקבלה החלטה שבכל המפעלים ישותפו האזורים. יש את זה בחקנון.

למה דווקא עכשיו? בארצות סקנדינביה, בגרמניה - פרט לחוק שהוא למכרות פחם ופלדה - היה תיקון לחוק ב-1970. אנחנו לא רוצים שיהיה בארץ חוק, ושאת כך יבואו תיקונים לחוק.

מדוע בארץ, ומדוע לא על פי הסכמים? - בשנתיים האחרונות פנינו לשרים, - לשר הפיתוח ולשר המסחר והתעשייה, וגם למנכ"לים - ואמרו לנו כי הם אינם בעלי הסמכות בנושא זה. ועוד הם אמרו: "עם כל הסימפטיה שלנו לנושא, לא אנחנו הסמכות אלא ועדת הכספים וועדת הכלכלה של הכנסת. מהן אנחנו מקבלים הוראות." ואז בא הרעיון להביא את התיקון לחוק אשר בשעתו השר גבתי הבטיח לתקן.

מדוע לעגן בחוק? - זו לא שאלה אובליגטורית או לא, משום שהענין הזה בהסכם בגלל ההרכב ההיררכי שקיים בזה. יותר מזה - בשלב מסויים קראנו שעומדים להחליט מי לא יוכל להיות חבר במועצת המנהלים, הרי שמעייף זה אומר דרשני, שכן הוא מחייב שיחוף. והמדובר הוא על חוק חברות ממשלתיות. כן מדובר על לא פחות משלושה, או שלישי.

נ. בן-משה: אין ספק שאנחנו נשלח לכם תזכיר, ונעלה שם דוגמאות שיש בעולם.

האמת היא, שבחברת העובדים טרם השלמנו את המלאכה. מה שקיים היום בחברת העובדים מוכיח לנו שאנחנו התחלנו טוב, ושנחנו חייבים להתקדם בזה. השיחוף תלוי במשק.

מדוע לא ייעשה הדבר באמצעות הדברות? - העובדים רוצים בזה. נפגשנו עם שרים ועם מנכ"לים, והמנכ"לים אומרים

שזה רעיון טוב. גם לשכנוע צריך חוק. בחברת העובדים יש לנו מנדט של ההסתדרות. זהו נושא עדין מאד. אנחנו רוצים שתהיה מסגרת, ושהדבר יובטח ע"י חוק.

חוצה רבה לכם.

היו"ר י. קרגמן:

(המשלחת עוזבת את הישיבה)

היו"ר י. קרגמן: הערה: כאשר אשכול ז"ל הציע לשתף את עובדי חברת החשמל בהנהלה, זה היה רעיון שהתקבל באופן יוצא מן הכלל. אני, אישית, ראיתי בזה דבר גדול. אבל כאשר ראיתי שעובדי חברת החשמל הם בהנהלה, גם כחברים וגם כשופטים, אמרתי זה סוף פסוק.

הישיבה נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 12.40.